

İnqilab İSAQ - 65

Qapımı döyməyə çox da tələsmə

(İnqilab İsaq “İndi elə təkəm ki...” Bakı, “Elm və təhsil”, 2018)

Şakir ALBALIYEV,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru,
dosent

Bu qapı şairin söz dünyasına - kitabın adından da göründüyü kimi, təklik əlindən giley-güzar etdiyi ağırdan-əzabdan inildəyən könül evinə açılan qapıdır. Şair demək istəyir ki, “Şirnikmə dilimin bal niyyətində”, bu kitabı açıb oxumağa başlar-kən burada ifadə olunan tənhalıq nisgilini ürək ağrı-acısı ilə qarşılamağa hazır ol; yoxsa ki, bu könül qapısından içəri girdiyinə peşman olarsan.

Şair İnqilab İsaqın “İndi elə təkəm ki...” (“Elm və təhsil”, 2018) kitabı “Qapı” şeiri ilə açılır:

Qapımı döyməyə çox da tələsmə,
Peşiman olarsan günümü görüb.
Mənim taleyimin bənna əlləri
Hörsə də, yarımçıq bir bina hörüb.
Doğrudan da, kitabın “Ümid bayramları” bölümü ilə açılan ilk hissəsindən oxuduğumuz aşağıdakı şeiri həyəcənsiz oxumaq olmur:

Həvəsim-nəfəsim dağ ətəyində,
Bəndə od bəndəsi, yurda çıraqdı.
Taleyin ayrılıq sərhədlərində
Gəlişli-gedişli yollar sınaqdı.

Sönmüş ocaqların ahı kirməz
Çinqısı şenliyə dönənə kimi.
Gözünə ağ daman o qara damlar
Ümid yeri idi dünənə kimi.

Xalqımızın min illərdən üzü bəri sabitləşib gələn bir “od qonşusu” ifadəsi var. Bu ifadəni qonşulara nisbətə “od qonşusu-yuq” şəklində də tez-tez işlədirik. Yəni qonşular bir-birinə od-ışq-istilik verən, dar ayaqda, çətin məqamda bir-birinə kömək durub odunu-ocağını yandıran, çırağını sönməyə qoymayırdı. Məhz şair İnqilab İsaq da bu məntiqdən çıxış edərək “bəndə od bəndəsi, yurda çıraqdı” deməklə məsələyə bir az da geniş bucaqdan yanaşır, bəndənin-insanın (vətəndaşın) yurda çıraq olan od bəndəsi olduğunu dilə gətirir. Elə bu fikrin məbədi fonunda digər bəndə üzləşdiyimiz ədalətsiz müharibənin doğurduğu acı mənzərəni göz önündə canlandırır yazır: “Sönmüş ocaqların ahı kirməz, ta o vaxtacan ki, çinqısı şenliyə (abadlığa) dönə...” Müəllif xarabaya döndərilmiş evləri “gözünə ağ daman qara damlar” şəklində işlədərək el dilindən gələn kontrastlı bir deyimə imza atır. Burada şair yaxşı mənada sözəndən çələng qurub, maraqlı söz oyunu oynadır: “Quru təsəlli də dada yetəndi özünü itirib tapsan evində”.

Məncə, İ.İsaq “Ümid bayramları” bölümü ilə başladığı “Kimsə dirildəcək...” adlı bu şeirini əbəs yerə bu nümunə ilə başlamır ki:

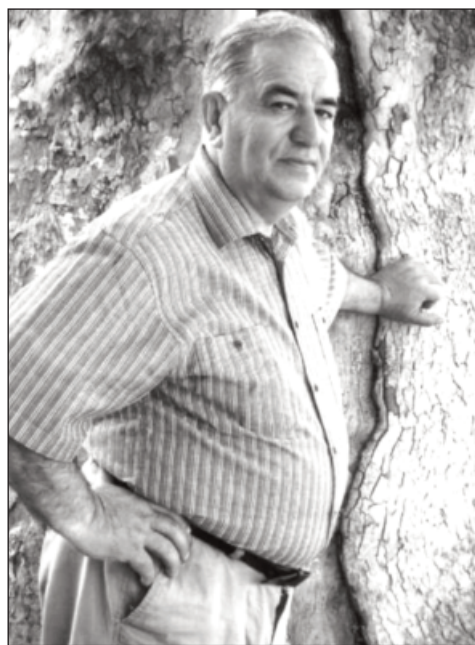
Dəmyə bitməyin də sevinci özgə,
Hər yetən kökündən güc tapmır axı.
Tanrı da günahı üzə vurmur ki,

Kimsə dirildəcək
Sönən ocaqları, quruyan arxı.
Bəli, sönən ocaqların, quruyan arxın
dirilməsi kimi bir arzuya ümid bağlamışdır və belə bir arzusunun reallaşma bilməsi elə əslində ümidin bayramı kimi səciyyələndirilməlidir.

Kitabda özünə yer almış “Cocuq Mərcanlı” şeiri isə deyirdim ki, belə bir “ümid bayramı”nın real bədii inikasıdır:

Qopdu qurd dişindən,
Bu yurdun can, qan davasında
Bir bələk torpağım - Cocuq Mərcanlı...
gör necə nəfəs dərir
canlı-canlı...
gör necə bəxtəvər-bəxtəvər
qaynaşır qarışqa yuvası.
Qarışqa yuvası-Vətən davası...
Sevincim - göyərçinim

çırpınır
lələk-lələk göz yaşında,
tələsir darıxdığı göyü,
darıxdığı eyvana, öyü...
Bu misralarda xalqın ümid çiçəyinin çirtılması özünəməxsus boyada verilmişdir. Qurdun dişindən qopan bir bələk tor-

paq kimi səciyyələndirilir Cocuq Mərcanlının işğaldan azad olunması. Bu gün orada canlanan həyat qarışqa yuvası ilə müqayisə edilir.

Amma qulağım səsdə:
- Nə yaxşı səni
gördüm ana, ana...
Bir uşaq ağlayır...
İndi mən cocuq deyiləm,
Dərd məni elə böyütdü,
dağıldı mərcanlarım...
Canım, qanım vətən,
Uşaq kiritmək savab işdi -
gec olsa da,
gec olsa da...

Diqqət etsək, şairin burada qəribə bir söz çələngi toxuduğunu görürük. Bu, sözün-adın özünün müəllifdə doğduğu emosional duyğunun bədii əks-sədasıdır. Şairin əvvəlində vurğulanır ki, ana yurdun can-qan davasında azğın-quzğun düşmənin qurd dişindən “bir bələk torpağım” olan Cocuq Mərcanlı qoparılib geri alındı. Nəyə görə məhz “bələk torpağım?” İnsan vətənin təmsalında torpağa bəlenir; bu mənada torpaq insan üçün bələkdir. Amma bundan başqa, bələk həm də körpənin-çığının, uşağın (cocuğun) bələnilib qoyulduğu bir beşikdir-bələkdir. Məhz bir məntiqin davamı və yekunu kimi şeirin sonunda müəllif bir daha bu məsələyə başqa bir formada qayıdış edir: bir uşaq ağlayıb deyir ki, nə yaxşı səni gördüm, ana. Amma indi mən uşaq (cocuq) deyiləm daha, ona görə ki, dərd (işğal dərdi, düşmənin hərbə-hədəsində

qalmaq müsibəti) məni elə böyütdü ki (məni uşaq ikən elə çətin bəlalara saldı ki), daha uşaqlıq ələmindən silkinib-diksini ayıldım və boynumdakı mərcanlarım da (uşağın boynuna-boğazına düzülən, üstünə-yaxasına sancılan incimirvarilər, mərcan daş-qaşlarım da) dağıldı-söküldü yerə töküldü. Daha mən üstündə bər-bəzəklər, mərcan daş-qaşlar gəzdiren uşaq (cocuq) - mərcanlı cocuq (sözün əksinə deyilişi ilə: cocuq mərcanlı) deyiləm. Deməli, şair İnqilab İsaqın şeir boyunca hərləndirib-fırlatdığı “bələk torpağım”, “mərcanlı cocuq” ifadələri öz rişəsini elə Cocuq Mərcanlı kəndinin adında ifadəsini tapan mənalardan götürüb və bunu da şair ustalıqla özünəməxsus deyim üslubu ilə şeirə gətirməyə nail olmuşdur.

Ümumilikdə götürdükdə isə İnqilab müəllim poeziyada sözlərin bu kimi rəngarəng səslənişindən mənə tapıb üzə çıxaran və onu öz poeziyasında yetərincə əks etdirən şairdir.

O quşun bəxti qəfəs,
Qanadı yoxdu daha.

Elə qara günlüyəm,
Ağ olmuram Allaha.

Şair Mehman Göytəpəlinin “Zənci qardaş, bax bir gör sən qarasan, mən qara” məzmunlu bir şeiri yadıma düşdü. Orada şair öz qara günlərinə nisbətə zəncinin dərisinin qaralığını müqayisə obyektinə gətirdiyi kimi, burada da İ.İsaq qaragünlü ifadəsindən çıxış edib, bu qara günün içindən nəssə ağ bir şey tapmağın mümkünsüzlüyünə rəğmən Allaha ağ (asi) olmayacağını dilə gətirir. Beləcə, sözlərin məcazi (frazoloji) vahidləri ilə maraqlı bədii deyim üsulları yaradır.

Bu, nə siyasət,
bu, nə demokratiya...
Alıb-aldadıcı
yalançı dərman.

Nə xəstəyə əlacdı,
nə körpəyə ana südü...
Budu, yenə
moizə oxuyur Avropa.
Müsləmanı
topa tutur, topa.
Ağ yalanı
qara günlər gətirdi.
Suriyaya, İraqa.
Başı əmmaməli
dəli-dolu məmləkətlərə
dərs deyir-şeytan dərsi
gülləylə, şilləylə...

Burada da Avropanın ağ yalanı qara günlər gətirdi İraqa, Suriyaya deməklə müəllif yenə də ağ-qara təzadlar komponentlərindən yararlanmaqla maraqlı bir deyim fonunda acı həqiqətləri açıb-ağartmışdır. Şeirin məzmunundan isə bir daha kitabın adında ifadə olunan “İndi elə təkəm ki” hayqırtısı boy göstərir. Bu təklik təkə bir fərdə, bir nəfərə aid olan təklik-yalqızlıq deyil, həm də ümumi mənada - geniş tutumda təklənməyi ifadə edir. Belə ki, İraq da, Suriya da təklənməyin, ayrı-ayrılıqda parçalanmağın güdazına getdilər, tək qalmağın - birləşə bilməməyin faciəsini çəktilər. Nə İslam ölkələri bir-birlərinin hayına-hay verib, bir-birlərini xilas etdilər, nə də digər qeyri-İslam dövlətləri haqqın-ədalətin mənafeyi naminə ayağa qalxıb İraqı, Suriyanı təklik-təklənmək faciəsindən qurtardılar. Bu mənada “İndi elə təkəm ki...” deyən İnqilab İsaq təkə bir fərdin təkliyinə görə yox, bütövlükdə dünyamızın təkliyində-insanlığın dünyasının təklənməsinə işarə ilə özünün həyəcan səsinə qaldırır, hamını hamı kimi bir olmağa səsləyir, Aşıq Ələsgər demişkən, “yoxsul, ərba, şahı, gədanı tutmaz bir-birindən alalı dağlar” şəklində bizi bir-birimizdən nə aralı durmağa, nə də “alalı” - fərqli olmağa, əksinə, bir olub, birlik nümayiş etdirməyə çağırır.

Barişğın nazında
Barişsaq nə olar ki?
Sükutu sözdən söküb,
Danışsaq nə olar ki?
İnsanları - bəşəriyyəti barişığa-danışığa, sülh danışığına, tək olmaq xofundan çıxmağa səsləyir İnqilab İsaq:

Eşitdiyim laylalar
oxşamır heç laylaya.
Bura qürbət daşlığı,
Söykənbidi lay laya, - deyib,
- anaların ahəngi pozulmuş laylalarının
öz xoş ahəngini özünə qaytarmağa, lay-lay qalanmış qürbət daşlarını qərblərdən qurtarmağa çağırış edir. O qürbət daşları bizik-vətəninəndən, elindən-yurdundan didərgin düşmüş qərblər, qaçqın-köçkün insanlar. Atalarımızın “Aslan da yalqız olmasın” məsələni “İndi elə təkəm ki...” adlı lirika dəftərindəki misralarının mənə yükündə təbliğ və tərənnüm edən İnqilab İsaq poeziyasının səsinə hamılıqla səs verək, əziz oxucular!

2018

